

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ
[CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC SEMANTICS]****УДК 81-114***Стаття надійшла до редакції [Article received] – 14.08.2022 р.**Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]**Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 17.08.2022 р.**Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92.15 %*<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2022.42.05>**ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У НЕОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ СУЧАСНОЇ
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ***Тетяна Миколаївна Гейко (м. Київ, Україна)*tagueiko@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено стан неологічних процесів та динаміку запозичення у сучасній французькій мові за період 2015-2018 рр., розглянуто теоретичні засади вищеназаних лінгвістичних явищ та обґрунтована методика дослідження різних аспектів неологізмів та результати аналізу запозичень. Використання платформи Néoveille дозволило виявити напіваавтоматично, описати лінгвістично і простежити темпоральну еволюцію неологізмів з трьох комплементарних точок зору: темпоральної, лінгвістичної і соціо-прагматичної. У темпоральному аспекті важливо виділити три моменти у житті неологізмів: поява, можливе поширення і можлива лексикалізація. Лінгвістичний підхід дозволяє описати механізми формування, а також комбінаторні та дистрибутивні властивості запозичень. Соціо-прагматична точка зору дає можливість ідентифікувати місця використання неологізмів. Завдяки застосуванню цих точок зору, було змодельовано систему, здатну напіваавтоматично виявляти лексичну інновацію та простежити її еволюцію на великому динамічному корпусі.

Запозичення складають близько 6 % (або 1,429 лексем) від новотворів у сучасній французькій мові. До цієї цифри треба додати близько тисячі ксенізмів, а також значну кількість інших утворень від запозичених основ. Понад 90 % цих запозичень

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistichnoi' semantiky])

Лексичні запозичення у неологічному вимірі сучасної французької мови (Українською) [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi]

© Гейко Т. М. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

мають англо-американське походження, тоді як ксенізми виказують більше мовне розмаїття. Слід виділити сфери людської діяльності, які є найбільш відкритими для запозичень, – це мода, спорт, технології та економіка, а серед ресурсів найбільш плідними є жіноча преса, паризькі журнали, а також жовта преса. Запозичення, як і всі неологізми, є більш ніж у 75 % гапаксом або квазі-гапаксом, або точніше неологізмами з низькою або дуже низькою дифузиею. Поява англо-американських запозичень пояснюється як потребами номінації, так і мотивовані престижем англійської мови, яка протягом останніх десятиліть, особливо з появою цифрової комунікації, здобула статус другої інтегрованої мови, що використовують французи в приватному і професійному житті. Ту саму роль англійська відіграє і для більшості сучасних мов. Ця глобальна лінгва франка є миттєво доступним ресурсом для лексичних інновацій та постачальником продуктивних морфосинтаксичних моделей, зазвичай синтетичного характеру, що активно запроваджуються французькою.

Дослідження неологізмів вищої частотності показує, що популярність соцмереж і деяких соціальних практик, сприяла появі запозичень в багатьох галузях. Описані параметри дозволили представити випадки дифузії запозичень, не тільки через стабілізовані повторення, але і констатувати певні мовні явища, зокрема, інтеграцію до морфограматичної підсистеми французької мови.

Ключові слова: неологізм, запозичення, лексичні інновації, гапакс, квазі-гапакс, ксенізм, морфологічна калька, лексема, морфема, лексико-синтаксична модель.

LEXICAL BORROWING IN NEOLOGY DIMENSION OF CONTEMPORARY FRENCH

Tetiana M. Heiko (Kyiv, Ukraine)

tagueiko@gmail.com

PhD (Philology), Associate Professor of Romance Philology Department Taras Shevchenko
National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the state of neologism processes and the dynamics of borrowing in the modern French language for the period 2015-2018, examines the theoretical foundations of the above-mentioned linguistic phenomena and a justified method of researching various aspects of neologisms and the results of the analysis of borrowings. The use of the Néoveille platform made it possible to semi-automatically detect, describe linguistically, and trace the temporal evolution of neologisms from three complementary points of view: temporal, linguistic, and socio-pragmatic. In the temporal aspect, it is

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

important to distinguish three moments in the life of neologisms: appearance, possible distribution and possible lexicalization. Linguistic approach allows to describe formation mechanisms, as well as combinatorial and distributive properties of loanwords. A socio-pragmatic point of view makes it possible to identify the places where neologisms are used. By applying these points of view, a system capable of semi-automatically detecting lexical innovation and tracing its evolution on a large dynamic corpus was modeled.

Borrowings make up about 6 % (or 1,429 tokens) of innovations in modern French [3]. About a thousand xenisms should be added to this number, as well as a significant number of other formations from borrowed bases. Over 90 % of these loanwords are of Anglo-American origin, while xenisms show more linguistic diversity. The spheres of human activity that are most open to borrowing are fashion, sports, technology, and the economy, and among the resources, the women's press, Parisian magazines, and the yellow press are the most fruitful. Borrowings, like all neologisms, are more than 75 % hapax or quasi-hapax, or rather neologisms with low or very low diffusion. The appearance of Anglo-American borrowings is explained both by the needs of the nomination and motivated by the prestige of the English language, which in recent decades, especially with the advent of digital communication, has acquired the status of a second integrated language used by the French in private and professional life. English plays the same role for most modern languages. This global lingua franca is an instantly accessible resource for lexical innovation and a provider of productive morphosyntactic patterns, usually of a synthetic nature, actively implemented in French.

The study of neologisms of higher frequency shows that the popularity of social networks and some social practices contributed to the emergence of borrowings in many fields. The described parameters made it possible to present cases of diffusion of borrowings, not only through stabilized repetitions, but also to state certain linguistic phenomena, in particular, integration into the morphogrammatic subsystem of the French language.

Key-words: *neologism, borrowing, lexical innovations, hapax, quasi-hapax, xenism, morphological calque, lexeme, morpheme, lexical-syntactic model.*

Вступ

Запозичення займають особливе місце серед усіх засобів лексичного збагачення мови, матеріал походить з іншої мовної системи. Вони також відіграють помітну роль в неологічних дослідженнях, оскільки є іманентною властивістю мов, переважна більшість яких розвиваються не в замкненому середовищі, несприятливому до будь-якого зовнішнього впливу, а в своєрідній екосистемі, де вони постають як її невід'ємна складова. Це явище наразі набуває більшої **актуальності**, зважаючи на розвиток засобів комунікації, що дозволяють миттєві обміни повідомленнями на світовому рівні, з усіх регіонів та на всіх мовах, та несуть на собі відбиток цього впливу.

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Лексичні запозичення у неологічному вимірі сучасної французької мови (Українською) [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi]

© Гейко Т. М. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Новизна дослідження полягає в комплексній методиці аналізу лексем, представлених на платформі Neoveille за період з 2015 по 2018 рр., що дає можливість виявити напівавтоматично, описати лінгвістично і простежити темпоральну еволюцію неологізмів з комплементарних точок зору: темпоральної, лінгвістичної, когнітивної та соціопрагматичної.

Отже, **об'єктом дослідження** цієї статті є лексичні інновації у французькій мові (неологізми та запозичення) за період 2015-2018 рр. на базі лексем, представлених на платформі Neoveille.

Слід також зауважити, що місце запозичення в лексичній системі мови варіюється відповідно до підходу. Іноді воно розглядається як неологічна матриця або, навпаки, протиставляється неології та постає як окремий повноцінний засіб. Іноді воно тлумачиться як формальний або семантичний неологізм. Таким чином, **предметом дослідження** виступають лінгвістичні (фонографічні, морфологічні, синтаксичні, семантичні), когнітивні та соціопрагматичні особливості неологізмів.

Мета цієї роботи – дослідити стан неологічних процесів та динаміку запозичень на сучасному етапі французької мови. Зазначена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- уточнення теоретично-категоріальної бази дослідження;
- визначення основних мотиваторів появи лексичних інновацій / запозичень у французькій мові на сучасному етапі;
- окреслення основних критеріїв темпоральності запозичення;
- виділення найбільш продуктивних лексичних одиниць та словотвірних моделей;
- виявлення ефективних когнітивних типів – механізмів формування та укорінення лексичних одиниць у свідомості мовців-франкофонів;
- визначення соціальних та прагматичних параметрів, за допомогою яких можна описати поступове входження лексичних інновацій до колективної пам'яті.

Основні частина

При вирішенні вищевказаних завдань ми спиралися на типологію запозичень, запропоновану Ж-Ф. Саблейролем [13], що вирізняє такі результати мовних контактів: власне лексичні запозичення, еквівалентні новотвори (загалом рекомендовані установами з мовної політики та регуляції) та інші утворення – питомі матриці, що несуть відбиток іншомовного впливу.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

Власне лексичні запозичення – це лексеми, де означальне, адаптоване фонетично та/або графічно (як-от, *staff*, *lobby*, *mildiou* < *mildew*, *raquebot* < *packet boat*) та /або означуване (напр. *réaliser* < англ. *to realize*, 'розуміти') потрапили безпосередньо напряду з мови-донора. Цим справжнім запозиченням протиставляють різного роду лексеми з домінантною питомою матрицею, що зазнала іншомовного впливу, зокрема у такий спосіб:

- переклад, коли існуюча питома лексема використовується замість іншомовного відповідника, у цьому випадку спостерігаємо повне інтегральне сприйняття запозичення (напр. *souris* < напр. *mouse*, поява нового значення у *souris* через семантичну домінантність метафори);
- морфологічна калька, коли йдеться про послідовний переклад елементів складних/ складених слів (напр : *gratte-ciel* < англ. *sky-scraper*, *cheval de troie* < Trojan Horse);
- алогенізм або хибне запозичення, тобто лексеми, що не існують у мові-донорі, а утворилися у мові-реципієнті за допомогою іншомовних формантів та структури (як-от, *tennisman*, *serial menteur*, *royale attitude*) [13, с. 5];
- неологічний синтез або заповнена прогалина, йдеться про словотвори, поява яких нав'язана семантикою мови-донора, при цьому формальний зв'язок з іншомовною лексемою не є очевидним (напр. синапс *lanceur d'alerte* < англ. *whistle-blower*).

З точки зору *циклу життя запозичення* також пропонуються різні типи, що враховують фазу існування даної лексичної інновації :

- ксенізм – «слово іноземного походження, що позначає невідому або специфічну реалію та обов'язково супрврджується описовим поясненням в тексті або виноскою внизу сторінки» [7, с. 92]. Зазвичай ксенізми позначають культурні реалії мови-донора, що гальмує їх подальшу інтеграцію у мові-реципієнті: зокрема, до цієї категорії відносять назви місцевих страв, які зберігають форму мови-донора, хоча і можуть зазнавати часткової адаптації.
- пелегринізм позначає стан ксенізму, що знаходить використання в різних соціальних групах, але без остаточної фіксації; таким чином, ксенізми та пелегринізми виступають певними стадіями процесу запозичення [4]. Таким чином, з лінгвістичної точки зору пелегринізми постають як мандрівні або мігруючі слова з огляду на їх можливе сприйняття системою мови-реципієнта,

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

тоді як ксенізми – це іншомовні слова, що сприймаються мовцями як чужорідні через їхню оригінальну екзотичну форму.

- власне запозичення, що вказує на стан його більшої інтегрованості; так, критерій більшої інтегрованості лексеми у мові-реципієнті підкреслює різницю між запозиченням і ксенізмом

Отже, цикл життя запозиченої лексеми вбирає такі стадії – поява, поширення та лексикалізації. З лінгвістичної точки зору запозичення проходить такі фази інтеграції у мові-реципієнті: фонетична (англ. riding coat > redingote, англ. baby-sitting > baby-sitting), морфологічна, інтеграція словотвірною системою (facebook > facebookisation, facebookeur, se défacebooker...).

Серед *мотиваторів* запозичення дослідники вирізняють такі основні фактори, які можуть поєднуватися:

- запозичення, зумовлене потребою номінації, коли мова-реципієнт не має у розпорядженні відповідної лексеми і відтак вдається до використання іншомовного терміна, який в сучасному глобалізованому світі зазвичай має англо-американське походження. Це в першу чергу, стосується технологічної сфери;
- запозичення є способом ствердження ідентифікації, культурної або ідеологічної, що здебільшого спостерігається при запозиченні з інших (ніж англо-американська) мов;
- запозичення пов'язане з престижем мови, що особливо помітно у жіночих та глянцевиx виданнях стосовно англо-американських вокабул;
- запозичення вмотивоване грою.

Важливу роль у подальшій долі запозичення також відіграє мовна політика в країні мови-реципієнта, яка може бути спрямована на обмеження тенденції запозичення, що вважається масованим нашестям. Відомо, що Франція має доволі розгалужену систему таких регулятивних органів.

Слід також наголосити, що запозичення виступають як неологізми у мові-реципієнті. Особливістю цих лексичних інновацій є те, що іншомовний лексичний матеріал, так звана зовнішня матриця) накладається на питому матрицю, тобто словотвірні засоби мови-реципієнта [12]. І тут варто брати до уваги соціолінгвістичні характеристики мовців та мовну ситуацію дискурсу, де використовуються неологізми [10],

Отже, при вивченні неологічних процесів виділяють такі основні підходи [14]:

- лінгвістичний, що описує фонологічні, морфологічні, синтаксичні та семантичні особливості лексичних одиниць та механізми, що забезпечують такі зрушення і виникнення лексичної інновації: лексикалізація постає тут як процес можливої інтеграції неологізму до словникового складу певної мови;
- когнітивний, який моделює та описує механізми формування та укорінення лексичних одиниць у свідомості мовців певної мовної спільноти: поняття «формування концепту» охоплює тут процес можливого сприйняття лінгвістичного знака свідомістю індивіда [15];
- соціопрагматичний, що визначає соціальні та прагматичні параметри, за допомогою яких можна описати поступове входження лексичних інновацій до колективної пам'яті. Поняття «інституалізація» означає тут цикл використання неологізму мовною спільнотою.

Дослідження, проведене на базі лексем, представлених на платформі Neoveille (2015-2018) [1; 2] у вищеописаній перспективі дозволяє говорити про особливості неології та запозичень, зокрема, у сучасній французькій мові. Проведений аналіз дає можливість виявити напівавтоматично, описати лінгвістично і простежити темпоральну еволюцію неологізмів з комплементарних точок зору: темпоральної, лінгвістичної, когнітивної та соціопрагматичної.

Так, результати лінгвістичного підходу показали значну перевагу префіксації серед *способів неології* – 75 % від 22 475 зареєстрованих новотворів, на другому місці словоскладання – 7,3 % (1646 л. од.), на третій позиції запозичення, що складають 6,36 % (1429 лексичних одиниць); суфіксація – 5,5 % (1245 л. од), складання основ – 3,52 % (791 л. од); на інші способи словотвору (ономатопея, аббревіація, гібридне та наукове складання тощо) припадає менше одного відсотку на кожний. Також слід зазначити, що значна кількість адаптованих запозичень, було віднесено до матриці афіксації, зокрема це стосується «модних» слів у соцмережах, які швидко інтегрувалися словотвірною системою французької мови, як-от: *facebooker, facebookage, instagrammeur, twitos, tweeter, twitterisation* тощо). Крім того до розглянутих запозичень не увійшли приблизно тисяча ксенізмів.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Щодо *мов-донорів* запозичень, то тут, безперечно, лідирує англійська (91 %), потім значно подалі йдуть іспанська (4,5 %), арабська (3 %) та італійська (2 %). Ксенізми мають більш розмаїте походження. Тут чітко простежується різниця між запозиченнями з англійської та інших мов: якщо останні у переважній більшості позначають специфічні культурні концепти, то запозичення з англійської широко охоплюють різноманітні сфери культури [5]. Також тут спостерігаємо різне сприйняття мов-донорів у колективній свідомості – міжнародну англійську як мову престижу, а інші мови як маркери ідентичності.

Процес насичення словника одиницями англосаксонського походження не є особливістю виключно французької мови та має тривалий характер. Це зумовлен багатьма факторами як у франкомовному ареалі, так і по-за його межами: з одного боку, повоєнне зростання економічної та політичної могутності США, що спонукало численні міграційні процеси культурного та технологічного порядку, масований експорт товарів з країни, набуття англійською мовою статусу *lingua franca* у багатьох сферах діяльності та значне збільшення кількості англофонних носіїв мови – все це, безумовно, сприяло англо-американським запозиченням. Невпинний розвиток радіо, телебачення, кіно викликали новий поштовх запозичення у 1970-1980-х роках. Нарешті, поява комунікаційних електронних технологій у 1995-2000 р.р. та поширення соцмереж, починаючи з 2010 р., зумовили зростання запозичення, що стало глобальним. Ці фактори пояснюють високий відсоток запозичених лексем у таких галузях, як-от , інформатика, індустрія, ринок праці, соціальні практики). Крім того можна констатувати престиж американської англійської серед певних верств франкомовної спільноти – це в першу чергу, жіночі видання та міжнародна преса, що має місцеву версію видання. Також слід відмітити широке використання франкофонами запозичень, пов'язаних з соцмережами, професійною діяльністю і дозвіллям.

Розподіл неологізмів за *частинами мови* виглядає таким чином: іменники (79,6 %), прикметники (9,7 %), дієслова (8,3 %), прислівники (2,3 %). Як бачимо, лексичні інновації стосуються у переважній більшості номінації об'єктів, явищ, предметів та їхніх характеристик, номінація дій та їхнє означення представлена значно меншою мірою. Схожа картина спостерігається і у запозичень: 83,8 % складають іменники, 9,7 % – прикметники, 6,5 % – дієслова. Однак слід

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

зауважити, що чимало запозичених іменників із флексійною морфемою *-er* виступають також у функції дієслів через омонімчну природу формотвірних елементів. Крім того запозичення виявляються доволі продуктивними твірними основами для афксації.

Тематичний аналіз неологізмів показав домінування сфер спорту (10 %), жіночих видань (10 %) та інформатики (5 %), що закріплюється і га рівні запозичень: жіноча преса – 15 %, спорт – 12 %, інформатика – 9 %. Так, особливо у заголовках деяких жіночих видань широко використовуються англіцизми. Для цього типу преси характерне не тільки обширне використання англіцизмів, він також характеризується появою лексичних інновацій. Ось декілька прикладів:

- Жіночі видання: *styling, contouring, fashion-week, shopper, e-shop, coming out, lifestyle, casual, hype, streetware, slow food, blur*;
- Інформатика: *geek, boost, hashtag, playlist, emoji, tag, data centre, ransomware, snapchat, pop-up, instagrammed, blockchain, chatbot, hoax*;
- Спорт: *wild-card, snowboard, aquabike, running, snorkelling, kiteboarding, wakesurfing*.

Аналіз **циклу життя** неологізму свідчить про те що у 25 % вони постають як власне гапакси (єдине використання), але існує певний континуум між дуже низькою та високою частотністю, при цьому важко встановити належну лінгвістичну межу між гапаксами та іншими неологізмами, зокрема тими, що мають низьку частотність. Так, якщо встановити період *появи* два тижні після першої фіксації, то сюди потраплять більше 70 % неологізмів, що говорить скоріше про «слабке» повторення за короткий термін, ніж про власне гапакс. Таким чином, можна дати таке уточнене визначення *появи*: *це короткий період (від кількох днів до кількох тижнів), протягом якого лексична інновація з'являється та може повторюватися зазвичай в тій самій тематичній галузі.* Наприклад, використання *zebracake* та *tigercake* (7 та 9 випадків відповідно) обмежилось кулінарними рубриками жіночих журналів. Так само і запозичення *street-girl* залишилося в межах жіночої преси. Отже, приблизно 50 % інновацій приналежні до однієї тематичної галузі (здебільшого загальнопобутової, інформатики, спорту та жіночої преси). Тоді як приналежність неологізму більш, ніж до однієї галузі, є свідченням його поширення: наприклад, комбінація

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

загальнопобутова сфера – жіноча преса (128 л. од.) або спорт – загальнопобутова (104 л.од.).

Ці додаткові критерії поняття гапаксу для визначення появи зумовлені структурою сучасної комунікації: з одного боку, інтернет-комунікація прискорює ознайомлення з іншою оприлюдненою інформацією, сприяє появі мемів та інформуванню; з іншого боку, оскільки медіа-групам належать чимало періодичних видань, дуже часто трапляється майже одночасно повторення в різних газетах цілих речень, навіть фрагментів / статей. Наприклад, наступний текст з інтервалом у декілька годин було опубліковано у трьох різних виданнях (підкреслено інновації, що утворилися від трьох засвоєних запозичень (XIX ст.) – cookie, doughnut, brownie – шляхом складання скорочених основ): *Les croisements sont à la mode. Ils ont déjà accouché du crookiie (roissant mélangé avec un cookie Oreo), le duffin (mariage entre doughnut et muffin anglais), le bronut (brioche feuilletée sucrée), et surtout le cronut, union entre le croissant et le doughnut, du chef français Dominique Ansel, basé à New York. (18 mars 2016, L'Express, Libération, Le Parisien).*

І останній критерій для визначення фази появи - це оформлення лексеми, з одного боку, та наявність глоси у безпосередньому оточенні неологізму. Ця глоса, звісно, необхідна для переважної більшості інновацій для розуміння адресатом: напр., «... nombre d'applications identifiées par Symantec comme étant des "malwares". A la croisée des malwares et des adwares, cette génération d'apps...» (*Le Monde Informatique, 13 avril 2016*). Однак цей критерій недостатній, зокрема, коли адресант вважає, що зміст постає через складові структури: «...Réponse jeudi où se tiendra juste après le défilé, une grande after-party ... » (*Elle, 21/02/2017*).

Нарешті, характерною ознакою квазі-гапакса є семантичний периметр лексичних одиниць: вони позначають у переважній більшості або місцеві реалії – на межі з ксенізмом – (*dibbuk, wapeningen, escrache*), або поняття специфічної галузі (*pika-don, nanotrading, cutlet, fadeaway*), або конфіденційні/інтимні практики (*selfie-whore-stick, denki-buro, nightswapping*). Загалом гапакси або квазі-гапакси складають 85 % від всіх розглянутих запозичень, решта 15 %, поширюючись, проходять різні ступені *адантації*. На орфографічному рівні лексеми, що походять з алфавітних мов, запозичуються без особливих змін, тоді

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

як при транслітерації з арабської спостерігається коливання, зокрема, між написанням **j** та **dj** (*jihadiste*, *djihadiste*) з перевагою на користь **dj**.

Фонологічну адаптацію складно виявити у запозичень на письмі. Проте можна констатувати, що наразі лексема *check*, зберігає англійську вимову /tʃ/.

Морфологічна адаптація англіцизмів зазвичай відбувається без додавання морфем у іменників та через формртвірну морфему **-er** в дієсловах. Варіювання спостерігається у прикметників, які незавжди узгоджуються за правилами французької мови у множині. Так, прикметники із закінченням **-y** зберігають форму мови-донора, залишаючись незмінною графемою у мові-реципієнті (напр. *arty*, *sketchy*, *glowy*, *skinny*, *girly*, *creepy*, *healthy*, *edgy*, *catchy*, *flashy*, *bluesy* тощо), при цьому формант **-y** з великою вірогідністю може набути ознак продуктивного суфікса у словотворі французької мови.

І це є доволі показовим фактом, оскільки іншим свідченням поширення запозичення є його інтеграція у словотвірну морфологію. Переважна більшість проаналізованих запозичень потрапляють в коло афіксальної деривації: найтипівіші приклади представлені похідними від основ власних назв соцмереж. Наприклад:

	facebook	twitter	instagram	snapchat	Youtube
Морфологічна інтеграція (флексійна морфема)	facebooker (v)	twit(s) (n) tweeter (v) twitto(s) (n)	instagram(m) er	snapchater (v) snapchat(s) (n) > snap(s)	youtuber (v)
Інтеграція - похідна морфологія (афікси, складання, наукові форманти)	Facebookeur (e use) facebookien (n e) facebooking anti-facebook facebookisme	Twitter (euse) tweeter (euse) re(-))tweeter tweeterisation tweeting anti-tweet demi-tweet	instagram(m) eur(euse)	snapchat(t)eur (euse) snapchat(t)ien (ne)	youtubeur(euse) youtubing

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])
Лексичні запозичення у неологічному вимірі сучасної французької мови (Українською) [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi]

© Гейко Т. М. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

		non-tweet auto-tweet pseudo-tweet tweetesque tweetable tweetonade			
--	--	--	--	--	--

Отже, можна констатувати, що обсяг похідних залежить від популярності мережі і Twitter значно випереджає інші. У всіх випадках використовуються найбільш продуктивні афікси сучасної французької мови [2]. Слід відзначити особливість лексеми *twitto(s)* на позначення автора-передавача / авторів-передавачів тавіту, що є прямим запозиченням з англійської та не має французького похідного еквіваленту, який тим не менш вдало об'єдналася з – **eur(euse)** для інших позначень. Також, якщо *twitter / tweet* є простим неадаптованим запозиченням, воно зазвичай набуває адаптації у своїх похідних (*twictée, twitonaute, twitcam*). Крім того лише *twitter* та *snapchat* мають прямі запозичені лексеми на позначення типу повідомлення (*tweet* та *snapchat*, що іноді скорочується до *snap*). Проте Facebook також сприяв появі запозичень *like* (n) та *liker* (v). У похідних з основою **instagram**, спостерігаються графічні варіанти – **instagrammeur, instagrameur**, а в інших випадках графемно-графічна варіативність, як-от, **smartwatchs** або **smartwatches**, що говорить про незавершення морфологічної адаптації.

Щодо запозичень загальних назв, зокрема таких популярних, як-от, *blog, food, hashtag, check, shop, geek, market, game* тощо, то спостерігається схожа ситуація. Наприклад, промовистою є історія журналістської практики факт-чекінгу *fact-checking* (вперше термін було зафіксовано у французькій мові у 1998 р., але його використання досягло найвищої точки під час американських виборів 2012 р. і сягнуло найвищої відмітки під час виборів 2016 р. та у Франції у 2017 р.): до виборів 2012 р. у США поодинокі використання *fact-checking* майже завжди супроводжуються глоссою-перекладом (напр. : « *Au printemps, le site va aussi s'allier avec d'autres médias afin de développer le "fact checking", une méthode répandue dans les pays anglo-saxons qui consiste à vérifier les chiffres et les affirmations des hommes politiques.*», AFP, 18/02/2011). Потім з'являються неметалінгвістичні приклади («*le fact-checking fait sa rentrée sur les ondes radio*»),

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

Libération, 18/09/2012). І лише з американськими виборами 2016 р. та французькими 2017 р. спостерігається поява цілої низки похідних (*fact-checker*, *factcheckeur*, *fact-checkings*), а також більш сучасні семантично пов'язані складні лексеми (*le fast-fact-checking* > *fast-checking*). Щоправда, використання дієслова залишається на рівні інфінітива, за виключенням окремих випадків («*les médias qui fact-checkeront les articles litigieux*», *Libération*, 11/01/2017).

Нарешті, популярність запозиченої лексеми впливає безпосередньо на продуктивність її основи, що породжує низку складних та складноскорочених слів. Так, знов на прикладі *twitter* бачимо: *tweet-boomerang*, *tweet-choc*, *tweetosphere*, *tweet-série*, *feu-tweet*, *tweeteur-en-chef*, а також чимало похідних – прямих запозичень: *tweetwall*, *acrostweet*, *live-tweet*, *tweetdeck*, *tweetstorm*, *fake-tweet*, *tweetbot*, *commander-in-tweet* тощо.

Варто зазначити, що **впровадження у вжиток неологізмів**, супроводжується поступовою втратою (за виключенням окремих дидактичних випадків) металінгвістичних маркерів, що супроводжують появу лексеми. Розглянемо запозичення *ghosting*, що позначає у сфері любовних стосунків поведінку партнера/ки, який раптом зникає та не відповідає на благання іншого партнера/партнерки. Термін зафіксовано в американській пресі у 2014 р. Він дуже швидко поширився у французькій мові та адаптувався морфологічно, про що свідчать лексеми *ghoster qn*, *ghosteur (euse)*, *ghosté(e)*, а також інтегрувався до словотвірної морфології (*anti-ghosting*, *néo-ghosting*). Можна констатувати, що запозичена лексема *ghosting* втрачає металінгвістичні ознаки (лапки, глоса), зокрема, у жіночих та глянцевиx виданнях. Ця тенденція виявляється ще яскравіше у дієслова *ghoster*, що з'явилося пізніше, зберігаючи перехідність оригіналу (*to ghost someone* > *ghoster* + *Nom*), а також здобуло пасивну (*être ghosté par Nom*) і фактивну (*se faire ghoster par Nom*) форми та додатки-протиставлення (*personne, mec, type, Pauline тощо*), що окреслює семантико-синтаксичне використання лексеми.

Приклади контекстів із лексемою *ghosting*

Дата	Видання	Сфера	Приклади
24/05/18	Elle	Жіноча преса	...Et dans le registre -ing de nos comportements amoureux, le ghosting demeure le plus célèbre : on disparaît sans un mot ...

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])
Лексичні запозичення у неологічному вимірі сучасної французької мови (Українською) [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi]

© Гейко Т. М. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

30/03/18	Slate	Загальнонаціонал ьна	<i>..La pratique du ghosting – la rupture sans explication – en est le signe...</i>
14/03/18	Slate	Загальнонаціонал ьна	<i>..Le no-show, équivalent du ghosting mais version Guide Michelin C'est tellement simple que la...</i>
26/12/17	Nouvel Observateur	Загальнонаціонал ьна	<i>..Elle avait choisi à un moment le "ghosting", c'est-à-dire de disparaître totalement dans une forme de...</i>
25/10/17	Le Progrès	Загальнонаціонал ьна	<i>..Inutile de préciser que ces cas de ghosting se produisent en grande partie suite à des relations...</i>
15/10/17	Nouvel Observateur	Загальнонаціонал ьна	<i>...me dissimule pas, je ne fais pas du 'ghosting' (l'art de disparaître en pleine séduction)...</i>
05/06/17	Nouvel Observateur	Загальнонаціонал ьна	<i>Faut-il encore expliquer ce qu'est le ghosting...</i>
07/02/17	Libération	Загальнонаціонал ьна	<i>...On avait déjà recensé le ghosting, qui consiste à disparaître sans donner de nouvelles...</i>
13/10/16	Cosmo	Жіноча преса	<i>Le ghosting est plus violent qu'une rupture amoureuse normale...</i>
13/10/16	Cosmo	Жіноча преса	<i>..% des filles ont déjà vécu l'expérience charmante du ghosting...</i>
13/10/16	Cosmo	Жіноча преса	<i>...Dans le cas du ghosting, le drapeau blanc persiste à flotter au vent...</i>
01/09/16	Cosmo	Жіноча преса	<i>...Le benching, pourquoi est -ce pire que le ghosting...</i>

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])
Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

Приклад *ghosting* ілюструє також важливість соціопрагматичного аспекту лексичної інновації: *ghosting*, *ghoster* втратили глосу у жіночій пресі, але вони зберігають її у загальнонаціональній пресі, що вказує читачам на стадію появи лексеми. Як зазначалося раніше, фіксація неологізму за межами сфери появи свідчить про його поширення. Так, аналіз двох лексичних інновацій *smartphone* та *smartwatch* дозволяє констатувати, що перша потрапила до багатьох галузей (загальнопобутової, інформатики, індустрії, економіки, молодіжні говірки, жіночої преси, науки, хай-тек, спорту) та набула необмеженого використання у соціо-економічній сфері, тоді як друга – *smartwatch*, поява якої зафіксована у галузях хай-тек та інформатика, поширюється зараз у загальнонаціональній пресі.

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки: по-перше, виявляються окремі обмеження щодо галузі фіксування лексеми (напр. *phablet(te)*, зафіксована у галузі інформатики, але потроху переходить до інших галузей; тоді як терміни соцмереж не мають таких обмежень). По-друге, в контексті теорії інновацій [8] вирізняють соціальні групи *інноваторів* та *розповсюджувачів* (приймачі), завдяки темпоральності розподілу по галузях.

Варто наголосити, що запозичення з англійської не обмежується лише лексичною системою, вплив англо-американської мови у плані фонетики та орфографії також доволі відчутний (вимова **-ing**, **-ee-** тощо). Проникнення також очевидне і у словотвірній площині: зокрема, згадаємо **e-** (формант дієслів та іменників із значенням «той, що має електронні та цифрові характеристики»), **-y** (формант прикметників із значенням «той, що має більшість базових / основних характеристик») та більш давній **-ing** (формант іменників дії або події). У розглянутих прикладах ці форманти мають високу продуктивність: 86 лексем із першим афіксом (або прямі запозичення: *e-voting*, *e-shopping* тощо, або гібридні утворення: *e-défilé*, *e-vendeur*, *e-marché*, *e-citoyenneté* тощо), 22 л. од. з другим (виключно прямі запозичення: *jazzy*, *buggy*, *girly*, *cosy*, *healthy*, *creepy*, *skinny*, *glowy*, *flashy*, *bluesy*, *catchy*, *crazy*, *bitchy*, *smoky*, *edgy*, *flexy*, *wavy* тощо), 303 л. од. із **-ing**. Остання морфема зафіксована вже більше сторіччя (*parking*, *camping*, *pressing*, *meeting*, *dancing*) та слугує загалом для утворення метонімічним шляхом назви місця, де відбувається подія. Проте, починаючи з 1950-х р.р., морфема набуває статусу квазі-суфікса із значенням «дія, її результат або місце дії» [6, с. 14] Конкуруючи з питомим суфіксом **-age**, запозичена морфема **-ing**

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

використовується здебільшого для позначення спортивних практик (*running, beatboxing, snorkeling, cardiotraining* тощо), професійної діяльності (*networking, packaging, branding, fact-checking, coworking, crowdfunding...*) або соціокультурної специфіки (*bashing, ghosting, pet-sitting*), при цьому означені лексеми не мають синтетичних еквівалентів у французькій мові. Це яскраво свідчить про такий лінгвістичний феномен як перескакування між мовами, що зумовлено престижем публікації у багатьох газетах (зокрема, послідовно в *Huffington Post* та жіночій пресі).

Іншою характеристикою запозичень з англійської є поява продуктивних лексико-синтаксичних моделей, зокрема: словотворення з **-gate** (62 випадки: *dieselgate, couscousgate, penaltygate, penelopegate...*), **-friendly** (41 лексема: *vidéo-friendly, nudistes-friendly, lobby-friendly, éco-friendly...*), **street-** (26 лексем: *streetstyle, street-artiste...*), **food-** (29 лексем: *food-truck, foodosphere, foodocratie, foodivores, street-fooders...*), **-bashing** (11 лексем: *agribashing, sucre-bashing, macronbashing...*), **-shaming** (14 лексем: *fatshaming, name-shaming, skillshaming*), **it-** (8 лексем: *it-jean, it-bag...*), **serial-** (2 лексеми: *serial-buteur, serial-cendrillonneur*). Серед проаналізованих лексичних одиниць 144 відтворюють продуктивну модель **N/ADJ-Ving** (*car-jacking, home-staging, speed-dating, speed-watching, binge-viewing, ride-sharing*), що дає підстави говорити про появу нової синтаксичної структури **N/ADJ N**, запозиченої з англо-американської [3].

Слід зазначити, що поширення, впровадження формантів і лексико-синтаксичних схем розкриває більшу глибину мовних явищ, ніж прості запозичення. Сприймаючи синтетичний імпульс, французька мова, за своєю природою мова аналітична, все більше прагне до синтетичних словотворів, що вияскравлює продуктивність запозичених англійських моделей **N/ADJ-N**, а також засвоєння суфікса **-ing**.

Нарешті, нерідко запозичення можуть конкурувати із раніше засвоєними лексемами або еквівалентними варіантами, рекомендованими органами мовної політики країни мови-рецептора. Так, в межах франкофонії мовна політика проводиться дуже активно як у Франції, так і у Квебеку. Можна зазначити, що варіанти, запропоновані французькими регуляторами, не дають очікуваних результатів, але засоби моніторингу є доволі ефективними: їх варто взяти на озброєння для спостереження та контролю за новими запозиченнями та їхніми еквівалентами, створеними регуляторно або ні.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])

© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com

Висновки та перспективи дослідження неологічних процесів та динаміки запозичення у сучасній французькій мові за період 2015-2018 р.р.: було розглянуто теоретичні засади вищеназваних лінгвістичних явищ та обґрунтована методика дослідження різних аспектів неологізмів та результати аналізу запозичень. Використання платформи Néoveille дозволило виявити напівавтоматично, описати лінгвістично і простежити темпоральну еволюцію неологізмів з трьох комплементарних точок зору: темпоральної, лінгвістичної і соціо-прагматичної. У темпоральному аспекті важливо виділити три моменти у житті неологізмів: поява, можливе поширення і можлива лексикалізація. Лінгвістичний підхід дозволяє описати механізми формування, а також комбінаторні та дистрибутивні властивості запозичень. Соціо-прагматична точка зору дає можливість ідентифікувати місця використання неологізмів. Завдяки застосуванню цих точок зору, було змодельовано систему, здатну напівавтоматично виявляти лексичну інновацію та простежити її еволюцію на великому динамічному корпусі.

Отже, запозичення складають близько 6 % (або 1,429 лексем) від новотворів у сучасній французькій мові [1]. До цієї цифри треба додати близько тисячі ксенізмів, а також значну кількість інших утворень від запозичених основ. Понад 90% цих запозичень мають англо-американське походження, тоді як ксенізми виказують більше мовне розмаїття. Слід виділити сфери людської діяльності, які є найбільш відкритими для запозичень, – це мода, спорт, технології та економіка, а серед ресурсів найбільш плідними є жіноча преса, паризькі журнали, а також жовта преса. Нарешті, запозичення, як і всі неологізми, є більш ніж у 75 % гапаксом або квазі-гапаксом, або точніше неологізмами з низькою або дуже низькою дифузією. Поява англо-американських запозичень пояснюється як потребами номінації, так і мотивовані престижем англійської мови, яка протягом останніх десятиліть, особливо з появою цифрової комунікації, здобула статус другої інтегрованої мови, що використовують французи в приватному і професійному житті. Ту саму роль англійська відіграє і для більшості сучасних мов. Отже, ця глобальна *лінгва франка* є миттєво доступним ресурсом для лексичних інновацій та постачальником продуктивних морфосинтаксичних моделей, зазвичай синтетичного характеру, що активно запроваджуються французькою.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Дослідження неологізмів вищої частотності показує, що популярність соцмереж і деяких соціальних практик, сприяла появі запозичень в багатьох галузях. Описані параметри дозволили представити випадки дифузії запозичень, не тільки через стабілізовані повторення, але і констатувати певні мовні явища, зокрема, інтеграцію до морфограматичної підсистеми французької мови.

References:

1. Cartier, Emmanuel. «Emprunts en français contemporain: étude linguistique et statistique à partir de la plateforme Néoveille.» *L'emprunt en question(s): conceptions, réceptions, traitements lexicographiques* (2019), <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02537344>, Submitted on 8 Apr 2020.
2. Cartier, Emmanuel, Sablayrolles, Jean-François, Boutmgharine, Najet, Humbley, John, Bertocci, Massimo, Jacouet-Pfau, Christine, Kubler, Natalie et Tallarico, Giovanni. «Détection automatique, description linguistique et suivi des néologismes en corpus : point d'étape sur les tendances du français contemporain.» *Actes du Congrès Mondial de Linguistique française: SHS Web of Conferences* (Mons 9-13 juillet 2018), 46, - P. 08002. <10.1051/shsconf/20184608002>. <hal-03086023>
3. Cartier, Emmanuel, Viaux, Julie. «Étude de la pénétration des anglicismes de type N ou ADJ(-) Ving à partir d'un corpus contemporain journalistique: les exemples de bashing et shaming en français contemporain.» *Folia Litteraria Romanica* (2018): 11-34.
4. Chadelat, Jean-Marc. *Valeur et fonctions des mots français en anglais à l'époque contemporaine* (Editions L'Harmattan, 2000), 228.
5. Chesley, Paula, Baayen, R. Harald. «Predicting new words from newer words: Lexical borrowings in French.» *Linguistics* # 48(6) (2010): 1343-1374.
6. Dubois, Jean. «Étude sur la dérivation suffixale en français moderne et contemporain.» *Librairie Larousse* (1962), 118.
7. Guilbert, Louis. *La créativité lexicale* (Paris: Larousse, 1975), 127.
8. Rogers, Everett. *The Diffusion of Innovations*, Fifth Edition (The Free Press, New York, 2003), 570.
9. Sablayrolles, Jean-François. «Neologia une base de données pour la gestion des néologismes.» *Actes del I congrès internacional de neologia de les llengües romàniques* (Barcelone: UPF/TULA, 2010): 757-766.
10. Sablayrolles, Jean-François. *La néologie en français contemporain, examen du concept et analyse de productions néologiques récentes, - coll. Lexica Mots et Dictionnaires* (Champion, 2000), 589.
11. Sablayrolles, Jean-François. «Néologie, classes d'objets et extraction automatique.» *Actes du Congrès Cineo (néologie des langues romanes) de Barcelone (7-10 mai 2008)* (2010): 143-149.
12. Sablayrolles, Jean-François. *Les néologismes. Créer des mots français aujourd'hui, Petits guides de la langue française* 29 (Paris: Garnier et Le Monde, 2017), 99.
13. Sablayrolles, Jean-François, Prévost, Jean. *Les néologismes* (Presses Universitaires de France-PUF, Collection Que sais-je ?, 2019), 128.
14. Schmid, Hans-Jörg. *New words in the mind: Concept-formation and entrenchment of neologisms.* *Anglia* #126 (1) (2008): 1-36.
15. Schmid, Hans-Jörg. *Entrenchment and the Psychology of Language Learning: How We Reorganize and Adapt Linguistic Knowledge* (Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2016), 475.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Lexical Borrowing in Neology Dimension of Contemporary French (in Ukrainian [Leksichni zapozichennya u neologichnomu vimiri suchasnoyi francuzkoyi movi])© Heiko T. M. [Gejko T. M.], tagueiko@gmail.com